

Kadar leč nenadoma ne prenesemo več, se moramo najprej vprašati, kako je z njihovo nego.

Omenimo sodobne zaključene pripomočke za nego mehkih leč. Ti vsebujejo v eni steklenički raztopine za shranjevanje, čiščenje in vstavljanje leč in zavzemajo le malo prostora. Če uporabljamo te raztopine, otiramo kontaktno lečo tako, da jo pomencamo med prsti, preden jo zvečer odložimo v posodico. Na voljo je že raztopina, ki jo lahko uporabimo za vse tri namene. Dodamo ji še nekaj kapljic encimskega čistila, da bo leča še bolj čista.

Sistemi za čiščenje trdih leč vsebujejo praviloma raztopino za čiščenje in posebno tekočino za shranjevanje leč. Omembe vredno je čistilo, ki vsebuje majhne

kroglice polimera in kot obloga dobesedno »zradira« umazanijo s površine leč.

Novi pripomočki znatno olajšajo delo z lečami. Če bomo upoštevali priporočila, bomo v gorah kljub kontaktnim lečam uživali prav tako kot sopotniki z normalnim vidom. Tudi pri fotografiranju in razgledovanju z daljnogledom ne bo težav.

Z razvojem računalniške tehnike teče tudi razvoj pripomočkov za nego kontaktnih leč in sistemov za prilagajanje. Za specialiste, ki se ukvarjajo s kontaktnimi lečami, je pravi izziv najti pravi sistem za vsako oko.

Bolje je torej, če gremo večkrat k specialistu. Tako bomo zagotovili, da bomo zadovoljni z lečami in bomo še dolgo uživali v gorah.

DELEŽ PLANINSTVA PRI ŠPORTNEM UDEJSTVOVANJU NEDALEČ OD DOMAČE HIŠE

BLIŽNJA REKREACIJA SLOVENCEV

BORUT PERŠOLJA

Ob koncu prejšnjega leta je na mize (predvsem raziskovalcev) prišel devetindvajseti zvezek Geographicae Slovenicae, v katerem so predstavljeni rezultati raziskovalne naloge »Prostorska zasnova rekreacije«, ki so se je pod vodstvom **dr. Matjaža Jeršiča** med letoma 1995 in 1998 lotili v okviru Inštituta za geografijo v Ljubljani. Raziskavo, ki je bila usmerjena v empirično proučevanje prostočasnih navad prebivalcev slovenskih mest ter njihovih pokrajinskih učinkov, je financiralo Ministrstvo za okolje in prostor, Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje.

Oris delovanja planinskih društev in Planinske zveze Slovenije je znan številnim bralcem Planinskega vestnika. Gorniško delovanje je zaznamovano s tradicijo različnih oblik gibanja v naravi, s spoštljivo željo po soudeležbi razvijanja gorniške dejavnosti, s široko mrežo z lastnim delom in denarjem zgrajenih potov in koč ter z lepim številom doživetij, ki plemenitijo in ostrijo življenje. Ali je ob vsem tem sploh še smiselno postavljati vprašanja, zakaj v gore? Obstaja še kakšen odtenek enostavne želje, pač biti na gori, ki je doseganjem raziskovalcem ostal skrit in ki ga pod težo nahrbtnika čuječa prepotena duša še ni naplavila na dan?

SLOVENCIM NISMO ZELO ŠPORTNI

»Industrijski razvoj in z njim povezane socialne spremembe so po drugi svetovni vojni sprožili nove navade pri preživljanju prostega časa,« piše avtor. »V zadnjih letih opravljene raziskave so pokazale, da različni načini preživljanja prostega časa čedalje močneje vplivajo tudi na pokrajinske strukture. Za izvajanje številnih rekreacijskih dejavnosti sta namreč potrebni posebna pokrajinska ustreznost in estetska privlačnost, saj se rekreacija, ki je namenjena razen obnovi telesnih in duševnih moči tudi razvoju osebnosti, pogosto nave-

zuje na zavestno doživljanje pokrajine oziroma narave. Številne oblike preživljanja prostega časa terjajo določen prostor in ustrezno pokrajino, opremljeno z rekreacijsko infrastrukturo. Zaradi povečanega pomena rekreacije je treba pokrajinski rekreacijski potencial varovati in preurejati tako, da bo lahko služil tej funkciji. Zaradi množičnega rekreacijskega obiska se v posameznih pokrajinskih območjih zaostrejujejo problemi preobremenitve okolja, ki jo povzroča tudi neustrezno razporejena, oblikovana ali dimenzionirana rekreacijska infrastruktura ali pa sama rekreacijska dejavnost.« Z vsem zapisanim se srečujemo ob vsakem obisku gora, zato okvir, ki smo ga prebrali, nedvomno služi tudi gorništvu.

In naprej: »Raziskava je bila usmerjena v proučevanje rekreacijskih navad in njihovih pokrajinskih učinkov, in sicer na področje, ki ga označujemo s pojmom bližnja rekreacija. S tem pojmom poimenujemo obnašanje prebivalcev in ustrezne učinke, ki se v časovnem pogledu nanašajo tako na prosti čas med tednom po opravljenih delovnih, rednih izobraževalnih in oskrbovalnih dolžnostih, kot na prosti čas ob koncu tedna, to je od petka popoldne do nedelje zvečer in med prazniki. Beseda »bližnja« pomeni, da gre za dejavnosti, ki so v prostorskem pogledu omejene na območje kraja stalnega bivanja in na njegovo okolico. Osnovna populacija, zajeta v anketo, so bili stalni prebivalci petih slovenskih mest, in sicer Ljubljane, Maribora, Kopra, Kranja in Ptuja. V Ljubljani je bilo anketiranih 800 prebivalcev, starejših od 16 let, v Mariboru, Kopru, Kranju in Ptujju je bilo v anketi vključenih skupno 1500 oseb.« In kakšni so rezultati? »Na podlagi ankete je bilo ugotovljeno, da je bil v rekreacijsko migriranje med tednom in ob njegovem koncu vključen pomemben del prebivalstva proučevanih slovenskih mest. Vendar so v pogostnosti udeleževanja velike razlike. Skupina rednih udeležencev, to je tistih, ki se rekreirajo zunaj doma redno, najsi bo med tednom ali vsak konec tedna, je

sorazmerno majhna, Prevladujejo predvsem neredni udeleženci. Na nihanje intenzivnosti pomembno vpliva tudi vremenske razmere. Od skupno 104 sobot in nedelj, kolikor jih je v enem letu, je, na primer, v Ljubljani lahko od 40 do 50 in v Mariboru od 40 do 45 možno oblačnih. Lahko pa sklepamo, da tudi pri nas ob lepem spomladanskem, poletnem in jesenskem vremenu ob koncu tedna odhaja zaradi bližnje rekreacije iz mest povprečno 20 do 30 odstotkov prebivalcev.«

PLANINSTVO NI ČISTO PRI VRHU

V prostem času se ljudje ukvarjamo s celo paleto dejavnosti. Ali je gorništvu oziroma planinstvu, kot imenuje našo dejavnost avtor, še privlačno za prebivalce slovenskih mest? »Med dejavnostmi v prostem času ob koncu tedna se planinstvo uvršča takole: poleti je v Kranju in Ljubljani planinstvo na četrtem mestu (za obiski sorodnikov, prijateljev in znancev, sprehodi ter sončenjem s kopanjem), v Mariboru na petem mestu (za obiski sorodnikov, prijateljev in znancev, sprehodi ter sončenjem s kopanjem, nabiranjem gozdnih sadežev, piknikom, obdelovanjem zemlje, kolesarjenjem in zabavo), v Kopru in Ptujju pa na šestem mestu (poleg kombinacije že naštetih se več ljudi odloča za obisk lokala, športne ali kulturne prireditve ter kolesarjenje). Zimska slika se bistveno spremeni: v Kranju se planinstvo uvrsti za mesto nižje, na peto mesto (za obiskom sorodnikov, prijateljev, znancev, sprehodom/hojo, obiskom športnih, kulturnih in zabavnih prireditev, alpskim smučanjem), drugod pa se uvršča še nižje. S planinstvom se poleti v prostem času ob koncu tedna ukvarja 22 odstotkov vprašanih v Ljubljani, 14 odstotkov v Mariboru, 31 odstotkov v Kranju, 9 odstotkov v Kopru ter 11 odstotkov na Ptujju, pozimi pa 7 odstotkov vprašanih v Ljubljani, 5 odstotkov v Mariboru, 19 odstotkov v Kranju, 7 odstotkov v Kopru ter prav toliko na Ptujju.«

Ko je Upravni odbor Planinske zveze Slovenije lani ocenjeval poletno sezono obiskov v gorah, je ponovil že nekaj let znano ugotovitev, da je v slovenskih gorah vedno več enodnevnih obiskovalcev, kar se pozna zlasti pri izkoriščenosti planinskih koč ter pri varnosti v gorah. Zdi se, da se zgodovina spet ponavlja, saj je, na primer, iz vodnika **Rudolfa Badjura** iz leta 1930 »Sto izletov po Gorenjskem, Dolenjskem in Notranjskem« razvidno, da je avtor izbral izhodišča številnih planinskih poti iz Ljubljane, kot pravi sam, tako, da »se dado vsi izleti brez pehanja opraviti v enem samem dnevu«. To pomeni, da je bila infrastruktura za izletništvo že od začetkov uveljavljanja močno prilagojena prav bližnji rekreaciji ob koncu tedna. Kakšen je torej sodobnejši »akcijski radij« izletniških potovanj in ali je gorništvu dejavnost »za vsa življenjska obdobja« oziroma »šport za vse«?

»Pomemben del izletniških potovanj je omejen na okolico v radiju 60 kilometrov, v razdalji nad 150 kilometrov so izletniška potovanja sorazmerno redka. Na preživljanje prostega časa vplivajo tudi demografske značilnosti prebivalstva. Na splošno dejavnost v prostem času upada s starostjo, razlike med spoloma pa se

kažejo predvsem pri ukvarjanju z določenimi dejavnostmi. Pri planinarjenju je bila razlika v korist moških opazna le pozimi. Za planinarjenje velja, da se deleži udeleženih s starostjo postopoma, vendar ne tako izrazito kot pri drugih dejavnostih manjšajo. Zato je tudi najvišja (po anketi opredeljena) starostna skupina še zastopana z opaznim deležem. Starejši prebivalci se v prostem času bolj posvečajo pasivnim oblikam rekreacije, kot so obiski, ter fizično oziroma gibalno manj zahtevnim dejavnim oblikam rekreacije, ki jih lahko izvajajo skladno s svojo zmogljivostjo (sem sodi tudi planinstvo), med mlajšim prebivalstvom pa so relativno oziroma nadpovprečno pomembne dejavnosti, ki omogočajo zabavo, druženje, navezavo prijateljstev ter krepitev telesnih moči in tekmovalnost.«

MOŽNOSTI ZA UDEJSTVOVANJE V GORAH

So gore še vedno odprt prostor za vse, ki jim pomenijo izziv in naravno učilnico? »Zahvaljujoč se industrializaciji in urbanizaciji so danes pri različnih dejavnostih v prostem času soudeleženi vsi socialni sloji prebivalstva. Ravnanje v prostem času s tem tudi čedalje bolj vpliva na oblikovanje pokrajine. V geografskem po-

Podporniki GRS

Gorska reševalna služba Slovenije je – enako kot že nekaj let pred tem – tudi letos izdala lične nalepke »Gorska reševalna služba – Podpornik 1999«.

Gre za lep štiribarvni znak GRS (bela, modra, rdeča, zlata), za rdeč križ s planiko v sredini in napisom okoli. Nalepka je primerna predvsem za na avto, pa tudi za na stene v javnih lokalih, kjer hočejo lastniki pokazati, da so gorniki. Nalepka stane 500 tolarjev, kupiti jo je mogoče predvsem v ekonomatu Planinske zveze Slovenije na Dvoržakovi ulici 9 v Ljubljani. Čeprav ne gre za prav veliko vsoto denarja, lahko vsak kupec tudi s tem vsaj nekoliko pomaga slovenskim gorskim reševalcem, hkrati pa javno izpričuje svojo planinsko pripadnost.

gledu ta vidik proučevanja ni pomemben le zaradi odkrivanja razvojnih težej in morebitnih navzkrižij v rabi prostora, kar je lahko pomembna strokovna podlaga za prostorsko planiranje, usmerjeno v prihodnost. «

Med dejavnostmi na področju rekreacije avtor ugotavlja in napoveduje (ugotovitev je zapisana na strani 79), da se pomen planinstva ne zmanjšuje. Močno pa je prisotno uveljavljanje novih in novih oblik rekreacije. »Nekdaj je bilo med prostočasnimi aktivnostmi za gorski svet značilno sankanje, turno smučanje, alpsko smučanje po neteptanih smučiščih, alpinizem, planinstvo in lov. Danes je seznam oblik souporabe gorskega sveta mnogo daljši. Pojavljajo se smučanje s pomočjo helikopterja, paragliding, zmajarstvo, jadralno padalstvo, jadralno letalstvo, letenje z ultralahkimi letali, snežno deskanje zunaj urejenih snežišč, snežno deskanje na urejenih snežiščih, poletno smučanje na ledenikih, alpinistično smučanje, turno smučanje, alpsko smučanje zunaj urejenih smučišč, alpsko smučanje na urejenih snežiščih, hoja in tek na smučeh, sankanje, prosto plezanje, alpinizem, sprehajanje, popotništvo, planinstvo, jogging, gorski tek, vožnja s snežnimi sanmi, gorsko kolesarjenje, spust s skibobom, potovalno kolesarjenje, golf, poljsko lokostrelstvo, taborjenje, piknik ob vodi, športni ribolov, plavanje skozi kanjone, kajakaštvo, rafting in lov. «

Avtor raziskave je pri pokrajinskih vidikih udeleževanja v prostem času planinstvu zaradi dveh razlogov namenil še prav posebno pozornost. Prvi razlog je ta, da se planinstvo v različnih raziskavah že vsa leta uvršča v

sam vrh priljubljenih dejavnosti, drugi razlog pa tiči v dejstvu, da je planinstvo še posebno odvisno in navezano na pokrajinske danosti. Ob podrobnejši predstavitvi organiziranega gornštva ter razvojnih dilemah sta v knjigi objavljena tudi dva tematska zemljevida (pomembnejše planinske poti in pomembnejša ciljna območja planinstva).

DEJAVNOST ZA VSA ŽIVLJENJSKA OBDOBJA

In kaj pravi avtor v sklepu raziskave? »Planinstvo sodi med prostčasne dejavnosti, pri katerih je v ospredju nagib po telesni in duševni sprostitvi ali krepitvi moči. Uvršča se za sprehodom/hojo, kopanjem/sončenjem in kolesarjenjem. Gre za dejavnosti, ki so dostopne vsakomur, odprte za vse starostne in statusne skupine in spol, ki niso nujno vezane na določeno organizacijsko obliko, na redni čas izvajanja ali na trdna pravila, temveč na zadovoljstvo, veselje in dobro voljo. Sedanje oblike preživljanja prostega časa prebivalcev Republike Slovenije so odsev psiholoških dejavnikov, to je različnih predstav in želja, pa tudi pričakovanj, izkušenj in obveščenosti ter hkrati tudi ekonomskih razmer, ki pogojujejo različne načine življenja posameznih slojev prebivalstva. «

Rezultati raziskave so prišli v javnost v pravem času. Tako posamezna planinska društva kot tudi Planinska zveza Slovenije iščejo odgovore na izzive prihodnosti. Dokument, ki se ga je prijelo ime Vodila, naj bi dal usmeritve, ki bi pomagale zbitriti globalne razmisleke kot tudi konkretna ravnanja v gorah.

KO OD »VZPONA« OSTANEJO LE ŠE »IZGINULI«

NAJVIŠJE GORE NI MOGOČE KUPITI

MARJAN BRADEŠKO

Pravzaprav je bilo marsikaj pričakovano. Dve agenciji, ki vodita premožne turiste (sicer več ali manj z alpinističnimi izkušnjami) na Everest, imata krasno medijsko podporo. Pri Mountain Madness pristane **Sandy Hill Pitmann**, dopisnica več popotniških revij in sodelavka televizijske družbe NBC (ki ji za spremstvo dá satelitski telefon), pri Adventure Consultants pa **Jon Krakauer** (ki se je sprva mislil pridružiti prvi), alpinist, avtor odmevnih gorniških knjig in sodelavec revije *Outside*. Oba naj bi pisala o dogajanjih na takšnih odpravah in ni čudno, da vodji teh agencij in hkrati vodji odprav, **Scott Fischer** in **Rob Hall**, postaneta ob takšni medijski pokritosti tekmeča s še povečanami ambicijami (na gori sicer kasneje sodelujeta). Prvi potrebuje podporo, ker se šele loteva takšne dejavnosti, drugi želi ohraniti izjemno visok ugled pri tem donosnem početju. Oba sta znana alpinista, že osvajačca visokih vrhov, tudi Everesta.

Maja 1996 se v baznem taboru pod Everestom nagnete velikanska množica takšnih in drugačnih odprav (»cirkus, le da je v šotorih več klovnov«), snega je še

veliko, ob nepravem trenutku se nepričakovano skvari vreme... in pet alpinistov »izpuhti« v zrak – za večno ostane na gori, vključno z vodjema obeh odprav (štujemo le alpiniste iz omenjenih odprav, saj je »izginulih« še več; predvsem med Šerpami je bil v tistih dneh smrtni davek zelo visok).

Jon Krakauer edini med strankami, ki so pri agenciji Adventure Consultants prišle na vrh, preživi in kaj kmalu po dogodkih napiše knjigo *Into thin Air* [1] (v slovenskem prevodu *Izginuli*, pred kratkim izšla pri trziški založbi Učila; odlomek iz knjige je bil predstavljen tudi v PV 4/99). Med preživeli pri agenciji Mountain Madness, ki je izgubila le svojega vodjo Fischerja, je tudi vodič **Anatolij Bukrejev**, ki mu **Gay Weston DeWalt** pomaga »odgovoriti« s knjigo *The Climb* [2] (Vzpon, slovenskega prevoda še ni; knjiga je podnaslovljena s *Tragične ambicije na Everestu*). Odgovor je bil potreben prav zaradi nenavadno ostrih kritik Krakauerja na račun Bukrejeva in razumljivih netočnosti o samem dogajanju na gori.

Kdo bi po vseh opisanih dogodkih sklepal: »Saj ni bilo pričakovati drugega!« Tudi sam sem rekel tako, ko sem